

روشهای پویاسازی ارزشها در سپاه

نعمت‌الله یوسفیان

عضو هیئت علمی پژوهشکده تحقیقات اسلامی

چکیده

در دیدگاه اسلام، افراد و مجموعه‌های انسانی با معیار ارزشهای اسلامی سنجیده می‌شوند. آنان هر قدر از ارزشهای اسلامی برخوردارتر باشند، اسلامی‌تر و هر قدر از آنها فاصله بگیرند، از اسلامیت دورتر خواهند بود. منظور از ارزش چیست؟ اسلام، چه ارزشهایی را فراروی بشر قرار داده است؟ پرچمداران این ارزشها چه کسانی بوده‌اند؟ چگونه می‌توان ارزشهای اسلامی را گسترش داد و به بالندگی رسانید؟ روشهای پویاسازی ارزشها در مجموعه سپاه پاسداران چیست؟ و چگونه می‌توان سپاه را از لحاظ ارزشها به سمت رشد و بالندگی سوق داد؟

مقاله حاضر با نام «روشهای پویاسازی ارزشها در سپاه» متکفل پاسخگویی به این دست پرسشهاست. از این رو، پس از مقدمه‌ای درباره ارزشهای اسلامی به تلاش پرچمداران پاسداری از ارزشها اشاره کرده و سپاه پاسداران را وارث چنان پیشینه‌ای دانسته است. پس از آن مفهوم‌شناسی، ماهیت سپاه، ضرورت تقویت و بالندگی، چشم انداز پویایی و بالندگی و روشهای پویاسازی مورد بررسی قرار گرفته و در پایان نیز نکاتی به عنوان نتیجه‌گیری تقدیم شده است.

واژگان کلیدی: سپاه پاسداران، ارزشها، پویاسازی ارزشها.

مقدمه

اسلام، برای سعادت بشر، برترین ارزشها را قرار داده است. تدبیر و تقوا، عبودیت و بندگی، عزت و شرافت انسانی، آزادی و استقلال، اخوت و برادری اسلامی، تعاون و همکاری، نوع

دوستی، عدالت طلبی، ستم ستیزی و مظلوم نوازی، عشق به خدا و فدا شدن در راه او، نمونه‌هایی از ارزشهای متعالی‌اند که اسلام بر آنها پای فشرده و همگان را به آنها فراخوانده است.

قرآن کریم، پیامبران و اولیای الهی و مؤمنان راستین را پرچمداران ارزشها دانسته است؛ همانان که در زمینه ترویج و تثبیت ارزشها و پاسداری از آنها هرگز لحظه‌ای درنگ نکردند، سستی به خود ندادند و با عزمی استوار کوشیدند و راه سعادت و خوب زیستن در سایه ارزشهای خدایی را برای دبگران هموار ساختند. قرآن کریم تلاش این پاسداران راستین را این گونه می‌ستاید:

وَكَايُنْ مِنْ نَبِيِّ قَاتَلْ مَعَهُ رِيبُونَ كَثِيرًا فَمَا وَهِنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا أَسْتَكَاثُوا.

(آل عمران: ۱۴۶)

چه بسیار پیامبرانی که همراه او توده‌های انبوه، کارزار کردند و در برابر آنچه در راه خدا بدیشان رسید، سستی نورزیدند و ناتوان نشدند و تسلیم (دشمن) نگردیدند.

این تلاش خستگی‌ناپذیر در زمان پیغمبر اکرم (ص) نیز تداوم یافت و آن حضرت ارزشهایی را که انبیای پیشین پرچمدارانش بوده‌اند، تکمیل و تتمیم کرد و درباره فلسفه بعثت خویش این گونه فرمود:

إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ.

من مبعوث شدم تا فضایل اخلاق را به کمال برسانم.

پیامبر اکرم (ص) و یاران راستین او نیز در نشر و گسترش ارزشهای اسلامی و پاسداری از آنها فراوان کوشیدند و در این راه شکنجه‌ها و آزار و اذیت‌های بسیاری را به جان خریدند و در این میان برخی به فیض شهادت نایل شده، آن را چون شربتی گوارا سرکشیدند و برخی نیز شهادت را به انتظار نشستند و در وصالش لحظه شماری کردند.

سیر نشر و گسترش ارزشها و پاسداری از آنها پس از رسول اکرم (ص) توسط ائمه طاهرين (ع) ادامه یافت و نهضت خونبار عاشورای حسینی اوج این پاسداری است که در آن، خون عزیزترین بندگان خدا برای آبیاری نهال دین اسلام و ارزشهای اسلامی جاری شد. انقلاب شکوهمند اسلامی ایران نیز با الگوگیری از نهضت حسینی به بار نشست و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با الگوگیری از حسین بن علی (ع) و نهضت عاشورا و با انگیزه پاسداری از اسلام، انقلاب و ارزشهای اسلامی و انقلابی شکل گرفت؛ رهبر معظم انقلاب در این باره می‌فرماید:

آن روز که سپاه پاسداران در کشور ما به وجود آمد، همهٔ امیدها همین بود که سپاه رسالت [امام] حسین علیه السلام را به انجام برساند و مسلحانه از ارزشمندترین ارزشهای اسلام از بعد از صدر اسلام تاکنون پاسداری کند و از انقلاب، اسلام و جمهوری اسلامی دفاع و حراست کند.^۲

تبار سپاه پاسداران در مسئولیت خطیر پاسداری به انبیاء، اوصیا، اولیای الهی، امامان معصوم (ع) و مؤمنان راستین می‌رسد و شایسته است که همچون اولیای الهی در اندیشه و عمل پرچمدار ارزشها باشد و این ارزشها در مجموعه و یک یک آحاد سپاه موج بزند و روز به روز افزون شود و به رشد و بالندگی برسد.

مفهوم شناسی

منظور از روشها در این نوشتار، شیوه‌ها و راه‌کارهایی است که در موضوع رشد و پویایی ارزشها به کار می‌آید.

پویاسازی، یعنی رشد و ارتقا دادن، بالنده کردن و رو به جلو و پیشرفت حرکت دادن، نقطهٔ مقابل آن ایستاسازی است که به معنای رکود، انحطاط، از حرکت باز داشتن و مانع رشد و تعالی شدن به کار می‌رود.

منظور از ارزشها در اینجا ارزشهای اسلامی است؛ یعنی مجموعه آرمانها، مطلوبها و امور ارزنده و پسندیده‌ای که منشأ اصلی آنها تعالیم اسلام و فطرت پاک انسانی است؛ از آن جمله است: عبودیت و بندگی، انس با قرآن، ایثار و شهادت‌طلبی، تقوا، پاسداری از اسلام و انقلاب اسلامی، خدمت به مردم، اخوت و برادری اسلامی، احترام به شرع مقدس اسلام و قانون مبتنی بر آن، احترام به حقوق دیگران، مشارکت فعال در امور سیاسی و اجتماعی جامعه، کسب دانش، عدالت، وفای به عهد، اتحاد و انسجام اسلامی، امر به معروف و نهی از منکر و مانند اینها.

اموری که از منظر اسلام، مطلوب و ارزنده تلقی نمی‌گردند، ضد ارزش نامیده می‌شوند. برخی از این ضد ارزشها عبارتند از: شرک و کفر، بی‌تقوایی، خودخواهی و خودمحوری، ظلم و ستم، بی‌تفاوتی و عدم احساس مسئولیت در برابر جامعه، اتراف و رفاه‌طلبی، مصرف‌گرایی، حرص و طمع، اسراف و تبذیر، حقد و کینه و تعرض به آبروی مؤمنان.

با توجه به آنچه ذکر شد منظور از پویاسازی ارزشها در سپاه، تقویت و تعمیق ارزشهای اسلامی و به حدّ رشد و بالندگی رساندن، پس از ایجاد و حفظ آنهاست؛ البته مطلوب آن است که این رشد و بالندگی در سه بعد شناختی، گرایشی و مهارتی صورت گیرد؛ شناخت مجموعه

سپاه از ارزشها در حد ایده آل باشد، گرایش و عشق و علاقه پاسداران به ارزشها ستودنی باشد و در عمل به ارزشها، دفاع و پاسداری از آنها بر یکدیگر سبقت گیرند.

قرآن و پویاسازی ارزشها

قرآن کریم، ایستایی، در جا زدن، عقبگرد کردن، پیروی از آداب و سنن غلط اجتماعی و بازماندن از رشد و بالندگی را نکوهش کرده، می فرماید:

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ... (آل عمران: ۱۴۴)

(آل عمران: ۱۴۴)

محمد، جز فرستاده‌ای که پیش از او [هم] پیامبرانی [آمده و] گذشتند، نیست. آیا اگر او بمیرد یا کشته شود، از عقیده خود برمی گردید؟

در مقابل، پویایی، رشد و تعالی و حرکت به جلو را ترغیب کرده و مورد ستایش قرار داده است. دستور قرآن کریم به انجام کارهای شایسته و خیر، هجرت و جهاد در راه خدا، توبی و تبری، امر به معروف و نهی از منکر و دوری از محرمات و پلیدیها، همه فرمان به پویا سازی و حرکت رو به رشد و پیشرفت است.

نماز، یکی از ارزشهای اسلامی است که در آیات فراوانی به انجام آن دستور داده شده است. قرآن کریم درباره نماز به اقامه و بر پا کردن تعبیر آورده است. شاید بتوان از این تعبیر پویایی و پویاسازی نماز را استفاده کرد؛ به این معنا که منظور از نماز، صرف خواندن آن نیست، بلکه باید نماز را اقامه کرد و بر پا داشت؛ باید نماز را با تمام اجزا و شرایط و آدابش به جای آورد. از این رو، نمازی که با کسالت و بی‌نشاطی و از روی غفلت گزارده می‌شود، مورد نکوهش قرار گرفته و غیر پویا خواهد بود؛ درباره منافقان می فرماید:

... وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كَسَالَىٰ يُرَأَوْنَ لِلنَّاسِ ... (نساء: ۱۴۲)

چون به نماز ایستند با کسالت برخیزند، بر مردم ریا می‌کنند.

و درباره نمازگزاران غافل می فرماید:

فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ۝ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ۝ الَّذِينَ هُمْ يُرَأَوْنَ. (ماعون: ۴-۶)

پس وای بر نمازگزارانی که از نمازشان غافلند؛ آنان که ریا می‌کنند.

و نماز با آداب و شرایط که با خشوع و حضور قلب و با جماعت گزارده می‌شود و از رعایت شرایط صحت گذشته و به قبولی و کمال رسیده است، نمازی است پویا و حرکت آفرین و کمال افزا. اقامه چنین نمازی در صدر وظایف امامت و هدایت جامعه قرار دارد؛

الَّذِينَ إِنْ مَكَانَهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ... (حج: ۴۱)

همان کسانی که چون در زمین به آنان توانایی دهیم، نماز بر پا می‌دارند و زکات می‌دهند و به کارهای پسندیده و امی‌دارند و از کارهای ناپسند بازمی‌دارند.

ارزش دیگری، تقواست. افزون بر آیات بسیاری که در ترغیب و فرمان به تقوا صادر شده، به پویاسازی و بالنده کردن آن نیز توجه شده است. تقوا درجات و مراحل دارد. نقطه آغازین آن انجام واجبات و ترک محرمات است. هر کس طبق دستور قرآنی موظف است در حد توان خود تقوای الهی را پیشه کند و مراحل تقوا را یکی پس از دیگری بییماید. از این رو، فرمان الهی در پویا سازی تقوا چنین است:

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِأَنْفُسِكُمْ... (تغابن: ۱۶)

پس تا می‌توانید از خدا پروا کنید و بشنوید و فرمان ببرید و مالی برای خودتان [در راه خدا] انفاق کنید.

در حرکت به سمت تعالی و کمال به این مقدار هم باید بسنده نشود، بلکه باید بر عمق تقوا و سرعت خویش در سیر به کمال افزود و به نهایت درجه تقوا دست یافت. از این رو، دستور قرآن چنین است:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ... (آل عمران: ۱۰۲)

ای کسانی که ایمان آورده‌اید از خدا آن گونه که حق پروا کردن از اوست، پروا کنید. براساس روایات اسلامی، تنها امامان معصوم (ع) توانسته‌اند این فرمان الهی را عملی کنند و به بالاترین درجه رشد و پویایی دست یابند.

قرآن کریم، بسیاری از ارزشها را تحت عنوان «خیر» درآورده است؛ مانند «و لباس التقوی ذلك خیر» (اعراف: ۲۶)؛ «فان تبتم فهو خیر لکم» (نوبه: ۳)؛ «وَأَنْ تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ» (نساء: ۲۵) «والباقیات الصالحات خیر...» (کهف: ۴۶) و «ولکن منکم امة یدعون الی الخیر...» (آل عمران: ۱۰۴) «وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ» (بقره: ۱۸۴)

و در برخی از آیات، همگان را به پویایی و بالندگی فرمان داده، می‌فرماید:

فَانْتَبِهُوا الْخَيْرَاتِ. (بقره: ۱۴۸ و مائده: ۴۸)

در کارهای نیک بر یکدیگر پیشی بگیرید.

چنان که در پارهای دیگر از آیات، پویندگان به سمت خوبیها و ارزشهای پسندیده را ستوده و می‌فرماید:

أُولَئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ. (مؤمنون: ۶۱)

آنانند که در کارهای نیک شتاب می‌ورزند و آنانند که در انجام آنها سبقت می‌جویند. ارزش دیگر، جهاد فی سبیل الله است که دستور به آن، فرمان رشد و بالندگی و حرکت به جلو است؛ خواه این جهاد در راه خدا، مبارزه با دشمن بیرونی و جهاد اصغر باشد و یا نبرد با دشمن درونی و جهاد اکبر، که در هر دو صورت پویایی و پویاسازی رادر پی دارد و مورد ترغیب و تشویق مکرر قرآن است.

چنان که نقطه مقابل آن، ترک جهاد، ایستایی، بی‌حرکتی و چسبیدن به دنیا مورد نکوهش قرار گرفته است. خداوند متعال خطاب به افرادی از اهل ایمان که با اتکال به دنیا و دل بستن به چرب و شیرین آن از جهاد دست برمی‌دارند، می‌فرماید:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ أَنْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَتَأْتَلُمُ إِلَى الْأَرْضِ أَرْضَيْكُمْ بِالْحَيَاةِ
الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ... (نوبه: ۲۸)

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، شما را چه شده است که چون به شما گفته می‌شود: «در راه خدا بسیج شوید» کندی به خرج می‌دهید؟ آیا به جای آخرت به زندگی دنیا دل خوش کرده‌اید؟ دیگر ارزشهای قرآنی و اسلامی نیز همانند ارزشهای یاد شده‌اند و به طور خلاصه می‌توان گفت که تمام دستورهای قرآن کریم، فرمانهایی به پویایی و پویاسازی و رشد و بالندگی است و عملی کردن آن در زندگی مایه کمال و سعادت دنیوی و اخروی انسان است.

ماهیت سپاه پاسداران

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در دامن ارزشهای اصیل انقلابی و اسلامی شکل گرفت، رشد و نمو پیدا کرد و در عرصه‌های گوناگون انقلاب به شایستگی درخشید. ذات سپاه با ارزشهای اسلامی و انقلابی گره خورده است و بدون آنها ماهیتی ارزشمند ندارد. مقام معظم رهبری درباره ماهیت سپاه می‌فرماید:

سپاه یعنی آن استوانه‌ای که سر تا پا از ارزشها آفریده شده است.^۳

سپاه به معنای تجمع و تبلور احساسات و انگیزه‌ها و عقاید انقلابی و اسلامی است که در مردم ما هست، منهای اینها چیزی نیست... آن انقلابی‌گری، آن ایمان، آن اصالت اسلامی و مردمی، هر دو با هم، آن از بطن مردم جوشیدن، با مردم در سرنوشت حقیقی و اسلامی و انقلابشان شریک بودن، این جزء ذات سپاه است. اگر آن را از سپاه بگیریم مثل این است که از روحانیت، دانش را بگیریم، آنچه باقی می‌ماند، آن چیز قابل ارزشی نیست، این حقیقت سپاه است.^۴

سپاه در عرصه‌های مختلف دفاع از انقلاب به ویژه در دفاع مقدس، توحید در عقیده و عمل را به تصویر کشید و پاسداران انقلاب با الگوگیری از حسین بن علی (ع) در راه دفاع از دین و آیین و انقلاب اسلامی از همه چیز خود گذشتند و عزیزترین چیز زندگی خود را که جان آنان است، در طبق اخلاص گذاشتند و به دوست هدیه کردند.

سپاه در عرصه اخلاق، غیرت، فتوت و جوانمردی، ایثار و فداکاری، عمل به تکلیف، جهاد با نفس، عزتمندی، صبر و پایداری، شجاعت، آزادگی و شهادت‌طلبی را به نمایش گذاشت، در معنویت و عرفان، عشق به خدا، فدا شدن در راه خدا، یاد خدا، رضا و تسلیم، اخلاص و قیام برای خدا را در میدانهای عملی زندگی تفسیر کرد و در عرصه‌های سیاسی، نولّی و تبرزی، ولایتمداری، امر به معروف و نهی از منکر، عدالتخواهی، ظلم‌ستیزی، بصیرت و جهاد فی سبیل الله را عینی و عملی ساخت.

بنابراین، خمیر مایه سپاه با ارزشها، اهداف و آرمانهای مقدس اسلام، انقلاب و نظام جمهوری اسلامی سرشته شده و همین مؤلفه‌ها سبب گشته تا سپاه در نظر بسیاری از مردم، عنصری مقدس تلقی گردد. مهم آن است که قداست و ماهیت ارزشی سپاه رو به رشد و بالندگی نهد و هر روز مقدس‌تر و بالنده‌تر از گذشته جلوه کند.

ضرورت پویایی و بالندگی

سپاه با آن پیشینه ارزشمند در صورتی خواهد توانست رسالت خطیرش را انجام دهد که در معنویت و ارزشهای اسلامی و انقلابی و دیگر ویژگیهای لازم به رشد و بالندگی برسد و به شجره طیبه‌ای تبدیل شود که رشدش تمامی نداشته و ثمردهی‌اش حتمی باشد. مقام معظم رهبری خطاب به نیروهای مسلح و از جمله سپاه می‌فرماید:

عزیزان من! ارتشیان، سپاهیان و نیروهای انتظامی! به شرایط لازم برای کارآیی یک سازمان مسلح در حد اعلا عمل کنید و پای‌بند باشید. آموزش، انضباط، سازمان مستحکم، نگهداری و حفظ و تعمیر، سازندگی و تولید، هوشیاری و آمادگی به کار و برتر از همه تقوا و پرهیزکاری، اینها وظایف شماست. من از شما این موارد را می‌خواهم و ملت ایران از شما این موارد را می‌طلبد. تا امروز در این راه بودید، باز هم باشید. روز به روز ارزشها را در خود تقویت کنید.^۵

حدّ ایده‌آل رشد و بالندگی

چشم‌انداز ایده‌آل در رشد و بالندگی سپاه چیست؟ سپاه پاسداران از نظر ارزشی به چه حدّی برسد مطلوب و ایده‌آل است؟

بدون تردید مجموعه سپاه پاسداران و آحاد آن هر چه به استانداردهای ارتش مکتبی و اسلامی بیشتر آراسته باشند به ایده‌آل خود در رشد و پویایی نزدیک‌تر خواهند شد. قرآن کریم تابلویی گویا از جامعه اسلامی و در حال رشد را این‌گونه ترسیم کرده، می‌فرماید:

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَكْبِتَ بِهِمُ الْكُفَّارَ... (فتح: ۲۹)

محمد (ص) پیامبر خداست و کسانی که با او بند بر کافران، سخت‌گیر [و] با همدیگر مهربانند. آنان را در رکوع و سجود می‌بینی فضل و خشنودی خدا را خواستارند. علامت [مشخصه] آنان بر اثر سجود در چهره‌هایشان است. این صفت ایشان است در تورات، و مثل آنها در انجیل چون کشته‌ای است که جوانه خود برآورد و آن را مایه دهد تا ستبر شود و بر ساقه‌های خود بایستد و دهقانان را به شگفت آورد، تا از [انبوهی] آنان [خدا] کافران را به خشم دراندازد.

این آیه شریفه الگوی رشد و بالندگی برای هر مجموعه اسلامی است که در پی اهداف و آرمانهای مقدس اسلامی و انقلابی گام برمی‌دارد. سپاه پاسداران و آحاد پاسداران نیز باید آن را سرلوحه تکامل خود قرار دهند و به بالاترین درجه از اقتدار و استقلال اسلامی دست یابند؛ به‌گونه‌ای که همه ابرقدرتهای مستکبر را به شگفتی وادارند.

ایده‌آل آن است که سپاه با الگوگیری از این آیه شریفه خود را برای پی‌ریزی تمدن و حرکتی عظیم که در آینده‌ای نه چندان دور با ظهور سراسر نور حضرت حجة بن الحسن (ع) رخ خواهد نمود، آماده سازد. مقام معظم رهبری می‌فرماید:

سپاه باید به علو معنوی و به پایه‌گذاری تکامل بشریت، دل خوش دارد و در این راه باید حرکت بکند و دنبال این هدف باید برود.^۶

هدف، پی‌ریزی یک تمدن و یک حرکت عظیم است. باید ارتش ما و سپاه ما و دستگاههای گوناگون ما و وزارتخانه‌های ما و نیروهای انتظامی و غیره خودشان را برای این آماده کنند.^۷

سپاه در صورتی خواهد توانست در این زمینه ایفای نقش کند که هر یک از آحاد پاسداران در رشد و بالندگی به حدّی برسند که بتوانند خاطره‌های سرداران رشید صدر اسلام و اصحاب با وفای اصحاب ابی‌عبدالله الحسین (ع) را تجسم بخشند:

از آنجایی که نهاد مقدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به عنوان پشتیبان و بازوی مسلح انقلاب اسلامی باید باقی و کارآمد بماند، لازم است عقیده، آگاهی، اخلاق اسلامی در آن روزافزون متناسب با وظیفه ایثار و دفاع مخلصانه از اسلام ناب محمدی متزاید شود و خاطرات جاوید شهادتها و رشادتها، دلاوریها و اخلاصها در آن همواره متبلور باشد.^۸

بهترین شکل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی همان شکلی است که آنان را به وضع مؤمنان مجاهد کربلا نزدیک کند. اخلاق، دعا، دین، عبادت، برادری، تواضع و هضم شدن در ولی خدا از خصوصیات بارز سپاه پاسداران بایستی باشد و هر چه بیشتر به طرف تکامل آن گام بردارند.^۹

آقایان، شما هر چه در نیرو دارید برای هنر، تبلیغ و بیان احکام و غیرت دینی و هر چه دارید اینجا مصرف کنید. کاری باید شما بکنید که این آقایان هر کدامشان تبدیل بشوند به یک حنظلۀ غسیل الملائکه؛ به یک ابوذر، به یک سلمان؛ این راشماها می توانید بکنید. اینها پاک هستند. هر چه ممکن است شما صرف وقت بکنید برای این آقایان.^{۱۰}

هر یک یک آحاد سپاه از لحاظ ذخیره معنوی و ایمانی [باید] به آن حدی برسد که اگر خود او به تنهایی ماند و هیچ چیز دیگر با او نماند، قدرت و طاقت و دل و زهره ایستادگی در مقابل همه دنیا را داشته باشد، این لازم است.^{۱۱}

چنانچه درباره سپاهیان و رزمندگان صدر اسلام که در التزام رکاب پیغمبر اکرم (ص) بودند و نیز اصحاب و یاران امام حسین (ع) در نهضت عاشورا تدبیر شود، و همچنین در احوال و ویژگیهای سرداران رشید سپاه پاسداران به ویژه در دوران هشت سال دفاع مقدس تأمل گردد و اگر ویژگیهای یاران حضرت مهدی (ع) در انقلاب جهانی اش با دقت مورد مطالعه قرار گیرد، به خوبی روشن خواهد شد که حد مطلوب و ایده آل در رشد و بالندگی سپاه پاسداران چیست؟

آری! همان ایمان استوار همچون کوه که «لَا تُحَرِّكُهُ الْقَوَاصِفُ»؛ آن اراده های قوی و عزمهای آهنین؛ شدت در برابر دشمنان؛ توکل و روح دلیری و حماسی؛ بصیرت و بینش ژرف که با پوست و گوشت و خون آنان درآمیخته است؛ آن اخلاق و صفا و صمیمیت و برادری؛ آن روح عرفانی و معنوی؛ دعا و نیایشها و گریه های شبانه؛ آن زهد و بی رغبتی به مظاهر دنیا و حساب باز نکردن برای آن و فریب آن را نخوردن و در برابر جاذبه های مادی نلغزیدن و... اینها همان ارزشهایی اند که در یک سپاه ایده آل اسلامی در پی آن هستیم و می خواهیم همین ارزشها در سپاه حفظ و روز به روز بر آن افزوده شود و به حد پویایی برسد.

نقش آفرینان پویایی

رساندن سپاه پاسداران به حد مطلوب و ایده آل یک ارتش مکتبی و برخوردار از ارزشها و استانداردهای اسلامی وظیفه‌ای است بس خطیر که کسی به تنهایی نمی‌تواند آن را بر دوش بگیرد، بلکه تکلیفی است که برعهده کل مجموعه سپاه و آحاد پاسداران می‌باشد، اگر چه میزان این تکلیف برای افراد شدت و ضعف دارد؛ برخی در این پویاسازی نقش محوری دارند و برخی نیز ممکن است در این زمینه نقشی کم‌رنگ‌تر داشته باشند.

به هر حال نقش آفرینان در پویایی و پویاسازی ارزشها در سپاه پاسداران عبارتند از:

۱. نمایندگی ولی فقیه در سپاه

نقش نمایندگی ولی فقیه در سپاه پاسداران در پویایی و پویاسازی و دمیدن روح ایمان و تقوا و دیگر ارزشهای اسلامی در سپاه، نقشی محوری است. مقام معظم رهبری می‌فرماید:

فرزندان سپاه و برادران سپاهی، [باید] مظهر ایمان و تقوا باشند. برای این کار، نمایندگی ولی فقیه در سپاه پاسداران، محور و نقطه مرکزی و اصلی است...^{۱۲}

یکایک برادران سپاه باید تدین و تقوا - یعنی همان طهارت و عمل به موازین دینی - را دارا باشند. این همان مسئولیت اصلی - یعنی علم و عمل و معرفت و آگاهی دینی - است. البته، معرفت و آگاهی دینی، شامل مسائل سیاسی هم می‌شود و منظور فقط نماز و روزه و امثال اینها نیست. دشمن‌شناسی و دوست‌شناسی و جریان‌شناسی و قدرت تحلیل مسائل سیاسی، جزو همان بخش معرفت دینی و عمل است. این، وظیفه اصلی نمایندگی است و از بالا تا پایین سپاه باید در این جریان حضور داشته باشند.^{۱۳}

وجود حوزه نمایندگی باید حس شود... اگر در مجموعه سپاه این مهم تأمین شد به نظر ما هیچ مشکل دیگری، مشکل اصلی نیست و قابل حل شدن است.^{۱۴}

۲. فرماندهی

حوزه فرماندهی کل سپاه پاسداران نیز در رشد و بالندگی مجموعه و آحاد پاسداران نقشی محوری و اساسی دارد. مقام معظم رهبری در حکم انتصاب سید یحیی صفوی به فرماندهی کل سپاه پاسداران می‌فرماید:

سپاه پاسداران امروز بحمدالله فهرست بلندی از افتخارات و تجارب و نوآوریهای نظامی و فنی و نیز مجموعه‌ای از نیروهای مخلص و متعهد و کارآمد و حزب‌اللهی را در اختیار دارد. فرماندهی مدبرانه و نیرومند شما باید بتواند با استفاده از همکاران مؤمن و قوی و هوشمند،

روند رشد و بالندگی، و سامان تشکیلاتی و تقویت رزمی، و قانونمندی و انضباط، و ابتکار و نوآوری را شتاب و استمرار بخشد... و سپاه را از جنبه‌های نظامی، اخلاقی و معنوی و پشتیبانیهای مادی از پیشرفت شایسته آن برخوردار سازد.^{۱۵}

اگرچه حوزه کار فرماندهی و نمایندگی با یکدیگر متفاوت است، ولی اگر بنا باشد تحولی در سپاه پاسداران صورت گیرد و حرکت این مجموعه به سمت پویایی و بالندگی شتاب بیشتری یابد، چاره‌ای جز این نیست که این دو حوزه با همکاری و هماهنگی یکدیگر این مهم را عملی کنند و سپاه را از لحاظ جنبه معنوی و آراستگی به ارزشهای اسلامی تقویت نمایند. مقام معظم رهبری در دیدار با فرماندهی کل، نمایندگی ولی فقیه و... می‌فرماید:

از لحاظ بنیه معنوی، [باید] انسانها را سالم و قوی و خوب نگهداریم. همچنین... از لحاظ نظامی، نیروهای نظامیان را کارآمد و فعال نگهداریم. هر دو اینها احتیاج به این دارد که سپاه بر خودش به طور دائمی نظارت داشته باشد، تشکیلاتش را مستحکم کند و کیفیتها را روز به روز بالا و بالاتر ببرد... البته کمک اصلی برای این کار، برادران دفتر نمایندگی هستند و خواست و تصمیم و جدیت شماها هم بایستی کمک کند.^{۱۶}

هم ایشان می‌فرماید:

بنیه معنوی سپاه را تقویت کنید. ایمان، تقوا، توجه به خدا، گریه شوق و محبت در محراب عبادت، دعا و ذکر و نیایش و استغفار را از یاد نبرید، این حیات دل‌های ماست، این مایه پیروزیهای حقیقی ماست. نظم و انضباط را که شرط اصلی برای توانایی هر سازمان نظامی است... هر چه بیشتر اهمیت بدهید. آموزش نظامی و تمرینهای نظامی و مانورهای گوناگون و برتری و پیشرفت دانش نظامی و استحکام سازماندهی را در همه سطوح و در همه رده‌ها در نظر داشته باشید. سپاه را این‌گونه اداره و تقویت کنید.^{۱۷}

۳. فرماندهان و مدیران

علاوه بر فرماندهی کل، همه فرماندهان و مدیران در تمام رده‌ها هر کدام به نوبه خود در پویاسازی ارزشها و رشد و بالندگی سپاه نقش آفرین هستند.

۴. روحانیون شاغل در سپاه

از میان افراد اثرگذار در پویاسازی ارزشها در سپاه پاسداران، روحانیون شاغل در سپاه وظیفه بسیار سنگینی دارند:

برادران عزیز روحانی که در سپاه یا در بقیه نیروهای مسلح تشریف دارند و برکات وجودشان بر این جوانان مخلص و صالح افشانده می‌شود، این مسئولیت عظیم را بر دوش دارند که مضاف بر عقاید و احکام، معنویات اسلام را تعلیم بدهند و اخلاق را متذکر بشوند.^{۱۸}

پویاسازی ارزشها در سپاه به تبلیغ و ترویج درست عقاید و احکام و معنویات در این مجموعه و تزریق این معارف و ارزشها در بدنه سپاه است و ایفای این نقش برعهده روحانیون است:

قوام و شخصیت سپاه، به معنویتش است و این معنویت از طریق شما آقایان و علمای محترم که معلمان اخلاق و معنویت و تزکیه هستید، قابل تأمین است. هم برادران بایستی قدر شما را بدانند و هم شما بایستی این صفحه قلوب منور برادران مؤمن سپاه را برای منقش کردن بهترین معارف و بهترین خصوصیات، مغتنم بشمارید.^{۱۹}

۵. مربیان و اساتید

نقش مربیان و اساتید نیز در تربیت و سازندگی نیروها و پویاسازی ارزشها و در نتیجه رشد و بالندگی مجموعه سپاه پاسداران، عمده و مهم است. از این رو، مربیان محترم عقیدتی سیاسی و نیز اساتید باید در این جهت نهایت همت و تلاش خود را مبذول دارند.

۶. آحاد پاسداران

پویاسازی ارزشها وظیفه‌ای نیست که تنها برعهده خواص سپاه باشد، بلکه کلیه آحاد پاسداران موظفانند در خودسازی و رشد و تعالی خویشتن بکوشند و ارزشهای دینی را در عرصه‌های زندگی فردی، خانوادگی، اجتماعی و محیط کاری خود عینی و عملی کنند. مقام معظم رهبری خطاب به پاسداران جوان می‌فرماید:

باید روز به روز خودتان را کامل‌تر کنید. روز به روز باید گامهای بلندتری بردارید؛ راه پیشرفت بشر، بن‌بست و مسدود و تمام شدنی نیست؛ بایستی سطح دانش را، سطح انضباط را، سطح تقوا را، سطح نظم را تا آخرین تلاشهای خودتان بالا ببرید و آنها را روز به روز بهتر کنید.^{۲۰}

روشهای پویاسازی

پس از روشن شدن ماهیت سپاه پاسداران، ایده‌آل و حد مطلوب در رشد و بالندگی و نقش‌آفرینان پویایی، نوبت به تبیین روشهای پویاسازی ارزشها می‌رسد. در اینجا برخی از این روشها را برمی‌شماریم:

۱. فضاسازی

گام نخست در پویاسازی ارزشها، ایجاد فضای سالم در مجموعه سپاه است. نمایندگی ولی فقیه، فرماندهی و همهٔ خواص سپاه باید بکوشند فضایی سالم برای رشد و بالندگی ارزشها در مجموعهٔ سپاه ایجاد کنند. اگر سپاه به گونه‌ای باشد که پاسداران در ساحت ارزشها نَفَس بکشند و خود را با آهنگ سازندهٔ آن هماهنگ کنند، بسیاری از ناهنجاریهای اخلاقی و رفتاری از فضای عمومی سپاه رخت برمی‌بندد و خویهای زیبا و پسندیده رخ می‌نماید.

امام خمینی قدس سره می‌فرماید:

عمده در برنامه‌های حکومتی در برنامه‌های دولتی این معناست که محیط اخلاقی درست کنند، محیط برادری درست کنند. این در رأس برنامه‌هاست.^{۲۱}

مقام معظم رهبری با بهره‌گیری از سیرهٔ رسول اکرم (ص) می‌فرماید:

پیامبر اسلام برای آنکه ارزشها و اخلاق اسلامی کاملاً در جامعه جایفتند و با روح و عقاید و زندگی مردم مخلوط و ممزوج شود فضای زندگی را با ارزشهای اسلامی آغشته کرد... مثل طیبی که به مریض خود فقط نمی‌گوید این کار را بکن و این کار را نکن، بلکه او را در محل مخصوصی قرار می‌دهد و آنچه را که او لازم دارد به او می‌دهد و می‌خوراند و آنچه را که برای او مضر است از او بازمی‌گیرد. پیامبر اکرم (ص) چنین وضعیت و روشی را در طول بیست و سه سال نبوت دنبال می‌کردند مخصوصاً در ده سالی که در مدینه زندگی می‌کردند و در دوران حاکمیت اسلامی و تشکیل حکومت اسلامی بود.^{۲۲}

رشد و بالندگی ارزشها در فضای سالم و اسلامی به آسانی صورت خواهد گرفت. برخی از راهکارهای ساختن چنین فضایی عبارتند از:

۱-۱. اخوت و برادری

نمایندگی، فرماندهی، کلیه مسئولان و مدیران و روحانیون شاغل در سپاه باید بکوشند به هر طریق ممکن الفت و برادری را در محیطهای کاری حاکم کنند؛ همان کاری که رسول اکرم (ص) پس از تشکیل حکومت اسلامی در میان مسلمانان صدر اسلام انجام داد؛ دلهای پراکنده و جدا از هم را به یکدیگر پیوند زد. قرآن کریم آن فضا را به یاد مسلمانان آورده، می‌فرماید:

وَأَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا...

(آل عمران: ۱۰۳)

به یاد آرید زمانی را که دشمن هم بودید، پس خدا دلهای شما را به هم مهربان ساخته و به لطف و نعمت او با هم برادر شدید.

در آیه ۲۹ سوره فتح نیز جامعه نبوی را با تعبیر «رُحَمَاءُ بَيْنِهِمْ» می‌ستاید که در چنین جامعه‌ای مسلمانان با یکدیگر مهربانند و فضا برای رشد و بالندگی مناسب است. مقام معظم رهبری می‌فرماید:

یکی از کارهای رسول اکرم (ص) این بود که فضای جامعه را یک فضای مهربان و سرشار از مهر و محبت بسازد تا همه مردم در آن نسبت به یکدیگر محبت بورزند... آن بزرگوار تا آن جا که حضور داشت و در سعه وجودش بود نمی‌گذاشت که در جامعه اسلامی مسلمانها (حتی در یک مورد) نسبت به کسی بغض و کینه و عداوت داشته باشند؛ یعنی پیامبر با حکمت و حلم خود حقیقتاً یک محیط شیرین و سالم و فضای آغشته به محبت و برادری به وجود آورد.^{۲۳}

۲-۱. خوش‌بینی و جو اعتماد

نقش آفرینان پویاسازی باید بکوشند در مجموعه سپاه و محیط کار پاسداران خوش‌بینی و جو اعتماد حاکم شود و با آنچه به جو بدبینی و بی‌اعتمادی دامن می‌زند مبارزه کنند. مقام معظم رهبری درباره روش تربیتی رسول خدا (ص) در ساختن چنین فضایی می‌فرماید:

روایتی از پیامبر اکرم (ص) نقل شده که فرمود: «لَا يُبْلَغُنِي أَحَدٌ مِنْكُمْ عَنْ أَحَدٍ مِنْ أَصْحَابِي شَيْئاً قَاتِي أَحِبُّ أَنْ أَخْرُجَ إِلَيْكُمْ وَ أَنَا سَلِيمٌ الصَّدْرِ»^{۲۴}

هیچ کس درباره اصحابم به من چیزی نگوید... من مایلم وقتی که میان مردم ظاهر می‌شوم و به میان اصحاب خود می‌روم «سلیم الصدر» باشم؛ یعنی با سینه صاف و پاک و بدون هیچ‌گونه سابقه و بدبینی به میان مسلمانان بروم...

چقدر این رفتار رسول اکرم (ص) کمک می‌کند به اینکه مسلمانها احساس کنند که در جامعه و محیط اسلامی باید بدون سوء ظن و [با] خوش‌بینی با افراد برخورد کرد.^{۲۵}

بدون تردید توجه به نکته یاد شده در فراهم کردن زمینه مناسب برای پویاسازی ارزشها تأثیری بسزا دارد.

۳-۱. قانون‌مداری

تلاش برای برقراری عدالت و جلوگیری از بی‌عدالتی و تبعیض در مجموعه سپاه، راه دیگر در ایجاد فضای سالم و اسلامی است. وقتی عدالت و قانون‌مداری در سپاه و مجموعه‌های کاری حاکم گردد و پاسداران برابری در برابر قانون را در سپاه لمس کنند زمینه رشد و تعالی، معنویت و اخلاق و دیگر ارزشها در آنها بیشتر فراهم خواهد شد.

۲. تبیین درست ارزشها

گام دوم در پویاسازی، شناخت دقیق و فهم درست ارزشهای اسلامی و انقلابی است. نمایندگی و فرماندهی و به ویژه روحانیون محترم و مربیان و اساتید و همه دست‌اندرکاران امور فرهنگی در سپاه موظف‌اند ارزشها را به طور صحیح به مجموعه پاسداران بشناسانند. اگر چنین کاری به طور مرتب و روی اصول اساسی صورت گیرد ارزشها در سپاه خواهد جوشید و جامعه را از فیض خود بهره‌مند خواهد ساخت. در این زمینه از روشهای زیر می‌توان استفاده کرد.

۱-۲. آموزش

برای پویاسازی ارزشها باید آموزش عقیدتی - سیاسی در سپاه جدی گرفته شود. به طور کلی هیچ امری بدون آموزش و فراگیری انجام نخواهد شد. مقام معظم رهبری می‌فرماید:

مسئله آموزش در همه جا مهم است، ولی در سپاه از اهمیت مضاعفی برخوردار است. اگر در سپاه پاسداران آموزشهای قوی در مسائل عقیدتی سیاسی وجود نداشته باشد دیگر سپاه را به عنوان بازوی توانای انقلاب اسلامی نمی‌توان مطرح ساخت. حرکت سپاه یک حرکت مستمر است و اگر قرار باشد این حرکت باقی بماند افراد سپاه باید آموزش دیده باشند.^{۲۶}

سپاه باید سعی کند که ضمن اینکه این آموزشها را فرامی‌گیرد و آن را لازم و مفید می‌داند هیچ چیز را به جای خصلتهای اسلامی و انقلابی و مردمی که همه چیز سپاه است، نپذیرد... در همه برنامه‌ریزیها جوری عمل بشود که سپاه بتواند خلوص، تقوا، صفا، سادگی، بی‌پیرایگی، بی‌آلایشی خود را حفظ کند، هر برنامه‌ریزی که سپاه را یک ذره از این خصلتها کنار بزند این برنامه‌ریزی برای سپاه مضر است.^{۲۷}

بدیهی است که روحانیون، مربیان و اساتید محترم در آموزش و تبیین درست و منطقی ارزشها نقشی بسزا دارند و در این زمینه از همه توان و امکانات و فنون لازم می‌توانند بهره‌گیرند.

۲-۲. تدوین کتابها و مقالات

راه دیگر برای شناسایی و تبیین ارزشها تهیه و تدوین کتابها و مقالات پژوهشی است. در این زمینه می‌توان از محققان و نویسندگان مجرب کمک گرفت.

۳-۲. استفاده از ابزار هنر

وظیفه ادبیات و شعر و هنر این است که مفاهیم و ارزشهایی را که در فرهنگ اسلامی ما وجود دارد و در اندیشه‌ها و فرهنگهای دیگر نیست، مطرح، تعیین و تبلیغ کند. مسائلی چون قرب به خدا، رضای حق، تسلیم، طاعت، کمال، حیات ابدی، خلود، عقیده به معاد و جاودانگی، ایثار و شهادت و مانند آن باید توسط هنر اسلامی و مکتبی طرح و عرضه شود.^{۲۸}

گذشته از ادبیات و شعر برای تبیین درست ارزشهای اسلامی از هنرهای نمایشی مانند تئاتر و فیلم می‌توان استفاده کرد. هنرهای نمایشی امروز می‌توانند مهم‌ترین تحوّل را در جوامع عهده‌دار شوند و به قول مقام معظم رهبری: «اگر ما بتوانیم از یک هنر اصیل و صادق برای بیان مفاهیم اسلامی بهره بگیریم، انقلاب ما به سرعت در دلها جای خواهد گرفت.»^{۲۹}

۳. اشاعه ارزشها

گام دیگر در پویاسازی آن است که با استفاده از اصل تدریج، ارزشها در بدنه سپاه گسترش و اشاعه داده شود. برای این منظور باید ارزشهای اسلامی و انقلابی اولویت‌بندی شوند و براساس این اولویت برای هر کدام از آنها طرحی نوین و شیوه اجرایی مناسب، تهیه و آن را عملیاتی کرد. برای مثال می‌توان برای هر کدام از معرفت دینی، تقویت ایمان آگاهانه، بصیرت و بینش، انس با قرآن، معارف نماز، آشنایی با احکام اسلامی، انس با نهج‌البلاغه و صحیفه سجادیه و مانند آن طرحی ارائه داد و در چند مرحله آنها را اشاعه داد.

۴. پر کردن خلأ معنوی

تحریک عواطف انسانی و حرکت دادن نیروها به سمت معنویت و ارزشها از دیگر گامهای پویاسازی است. باید خلأ معنوی مجموعه سپاه را پر کرد و پاسداران را از لحاظ معنوی اشباع نمود. نمایندگی ولی فقیه در سپاه در این زمینه نقشی محوری و اساسی دارد. نمایندگی می‌تواند این کار را با برگزاری کلاسهای اخلاق و استفاده از روحانیون فاضل و عالمان اخلاق عملی کند.

روشی که در پر کردن خلأ معنوی در سپاه به کار می‌آید، موعظه و نصیحت است. نصیحت دلها را جلا می‌دهد و زمینه را برای پذیرش و آراستگی به فضیلتها و ارزشهای اسلامی فراهم می‌سازد. مقام معظم رهبری توصیه می‌کند:

هر چه می‌توانید در جوانان و بچه‌های شاغل در این دستگاه معنویت را بیشتر تلقین و تزریق کنید. هیچ چیز به قدر معنویت، انسان را حفظ نمی‌کند... از وجود روحانیون خوب و نفسهای گرم برادرانی هم که هستند، برای پر کردن خلأهای معنوی استفاده کنید.^{۳۰}

هم ایشان در جمع فرماندهان سپاه و دفاتر نمایندگی ولی فقیه در سپاه می‌فرماید:
برادران عزیز و روحانی... باید جوانان را نصیحت کنند و آنان را از تصرف هوای نفس،

خودخواهی، بدنگری به مسائل و دستخوش شیطان شدن دور نگاهدارند.^{۳۱}

۵. انتقال فرهنگ و ارزشهای سپاه

فرهنگ سپاه، فرهنگ عزت و افتخار و ارزشهای اسلامی و انقلابی است. این فرهنگ را باید به نیروهای جدیدالورود و نسلهای آینده سپاه انتقال داد. برای این منظور می‌توان از امور زیر بهره‌گرفت.

۱- ۵. تدوین دائرة المعارف فرهنگ و ارزشهای حاکم بر سپاه پاسداران؛ بدون تردید تهیه و تدوین چنین دایرة المعارفی از گذشته درخشان سپاه و سرداران رشید و ارزش‌آفرین در ایجاد تحول و پویایی بسیار مؤثر خواهد بود.

۲- ۵. تهیه و تدوین فیلمهای سینمایی و مجموعه سریالهای تلویزیونی و تئاتر در رابطه با فرهنگ و ارزشهای حاکم بر سپاه در انتقال این فرهنگ و رشد و بالندگی ارزشها در سپاه تأثیرگذار خواهد بود.

۳- ۵. تهیه و تدوین کتابها و مقالات در این زمینه.

۴- ۵. راهاندازی کاروانهای راهیان نور و تبیین فرهنگ و ارزشهای دوران دفاع مقدس.

۵- ۵. برگزاری مراسم بزرگداشت سرداران رشید سپاه و بهره‌گیری از این مراسم در انتقال فرهنگ و ارزشهای اصیل اسلامی و انقلابی.

خلاصه اینکه از هر راهی که می‌توان باید در انتقال ارزشهای اسلامی در سپاه بهره‌گرفت و به نیروهای جدیدالورود و نسلهای آینده سپاه عرضه کرد. مقام معظم رهبری می‌فرماید:

آن گذشته را فراموش نکنید؛ از آن گذشته، از همه تجربه‌های مثبتی که می‌توانست شما را پیش برد حداکثر استفاده را بکنید... از آنها استفاده کنید. دیگری هم که نبودند، جوانهایی که تازه می‌آیند، در جریان آن گذشته افتخارآمیز قرار بگیرند.^{۳۲}

۶. نظارت و دیدبانی

از دیگر راههای پویاسازی ارزشها در سپاه دیدبانی و نظارت و مراقبت دائمی نمایندگی ولی فقیه، فرماندهی و دیگر دست‌اندرکاران از نیروهای زیر مجموعه است. اینان باید «طیب دوار» در مجموعه باشند، هر جا مشکلی فکری، فرهنگی، اخلاقی و معنوی ببینند به فکر چاره بیفتند. جلوی القاءات شیطانی را بگیرند، نیروها را واکسینه کنند. آسیبهایی که ممکن است بدنه سپاه از ناحیه آن آسیب ببینند شناسایی کنند و با برنامه‌ریزی اساسی آسیب‌زدایی نمایند. مقام معظم رهبری در دیدار با فرمانده کل، نمایندگی ولی فقیه، مسئولان دفاتر نمایندگی و فرماندهان یگانها فرمود:

وظیفه ما این است که... از لحاظ بنیة معنوی انسانها را سالم و قوی و خوب نگهداریم. همچنین... از لحاظ نظامی، نیروهای نظامیان را کارآمد و فعال نگهداریم. هر دوی اینها احتیاج به این دارد که سپاه بر خودش به طور دایمی نظارت داشته باشد، تشکیلاتش را مستحکم کند و کیفیتها را روز به روز بالا و بالاتر ببرد... البته کمک اصلی برای این کار، برادران دفتر نمایندگی هستند و خواست و تصمیم و جدیت شماها هم بایستی کمک کند.^{۳۳}

هم ایشان چگونگی دیدبانی و نظارت را اینگونه تبیین می فرماید:

لازمه عضو نهاد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بودن به معنای حقیقی آن علاوه بر داشتن معرفت، عمق اسلامی، نظامیگری، آگاهیهای گوناگون، تعهد، آموزش، سازماندهی و درک صحیح از انقلاب این است که جستجو کنیم و بیابیم برای تصحیح و تسجیل و تقویت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی چه چیزهایی ضروری است، بعد آن معیارها را با واقعیت سپاه بسنجیم و ببینیم کدام یک را کمبود داریم و یا ضعف داریم و به رفع آن نقیصهها بپردازیم. فرضاً اگر دیدید شور و هیجان بیشتری در سپاه لازم است در این جهت کار کنید و نقاط نفوذ نقایص را ببینید و نیروهای سپاه را با کار خودبه استدلال، منطق و ایمان قوی در برابر توطئهها مسلط کنید تا دشمن نتواند از نقاط ضعف در آنها نفوذ کند.

شما باید تکمیل کننده هویت واقعی سپاه باشید در غیر این صورت اشتباه رفته اید و علاوه بر

اسراف نعم الهی، هزاران نفر را هم تلف کرده اید.^{۳۴}

ضعف ایمان، جهالت و بی بصیرتی، دنیاگرایی و افول معنویت از جمله آسیبهای اساسی است که ممکن است سپاه از آن ناحیه آسیب ببیند. بروز اینگونه آسیبها در سپاه جایی برای رشد و بالندگی ارزشها باقی نخواهد گذاشت. اگر در دیدبانی از مجموعه چاره‌ای برای درمان و آسیب‌زدایی صورت نگیرد سپاه از درون خودش آسیب خواهد دید.

۷. امر به معروف و نهی از منکر

احیای امر به معروف و نهی از منکر در مجموعه سپاه راه دیگر پویاسازی ارزشهاست. علاوه بر دیدبانی نمایندگی و فرماندهی و مسئولان فرهنگی، هر یک از آحاد پاسداران نسبت به شناسایی و ترویج ارزشها و پاسداری از آنها مسئولند. آحاد پاسداران نیز هر جا لازم است باید به ارزشها فرمان دهند و هر جا ضد ارزشی از کسی مشاهده می‌شود جلویش قد علم کنند و از آن نهی نمایند.

بدون تردید روش امر به معروف و نهی از منکر در پویاسازی ارزشها در بدنه سپاه نقشی بسیار موثر خواهد داشت. از این رو، ضرورت دارد که امر به معروف و نهی از منکر به عنوان یک اصل مهم اسلامی برای نیروها خوب تبیین شود و شیوه‌های تأثیرگذار در آن نیز آموزش داده شود.

۸. روش عملی

گام دیگر در پویاسازی ارزشها روش عملی و الگویی است. نمایندگی، فرماندهی و همه‌خواص سپاه باید در پایبندی به ارزشهای اسلامی و انقلابی الگو و پیشتاز باشند.

رمز پویایی سپاه در عرصه دفاع از انقلاب به ویژه در دوران هشت سال دفاع مقدس، آسوه بودن فرماندهان و مدیران سپاه بود. اخلاص، ایثار، لطف و صفا، تعهد و دلسوزی، تواضع و سادگی و بی‌آلایشی فرمانده و مدیر را همگان در عمل او می‌دیدند و مجذوب او می‌شدند و می‌کوشیدند خود را همانند او بسازند. این‌گونه است که اخلاق و رفتار مسئولان و مدیران در سوق دادن نیروها به جلو تأثیر می‌گذارد. مقام معظم رهبری خطاب به فرماندهان می‌فرماید: شما می‌توانید این توجه به معنویت را مثل آبخاری در پادگان و در مجموعه خودتان بریزید. از شما باید سر ریز شود. اگر خدای نکرده شما نجوشید، دور و بر شما فیضی نخواهد گرفت، این را بدانید. باید از قلّه بجوشد و پایین بیاید! ... باید در محیط کار خودتان، از این موقعیت استفاده کنید. شما باید معنویت را بجوشید تا از شما سرریز و لبریز بشود و به دیگران بریزد و دیگران فیض ببرند. اگر این کار را کردید سپاه ساخته و کامل خواهد شد.^{۳۵}

نتیجه‌گیری

از مجموع آنچه گذشت می‌توان نتیجه گرفت که:

۱. اسلام برای سعادت بشر، برترین ارزشها را قرار داده است.
۲. انبیا و امامان معصوم (ع) پرچمداران پاسداری از ارزشها هستند.
۳. تبار سپاه پاسداران به انبیا و امامان معصوم (ع) می‌رسد.
۴. ماهیت سپاه پاسداران با ارزشهای اسلامی و انقلابی عجین شده است.
۵. باید ارزشها را در سپاه پاسداران به پویایی و بالندگی رسانید.
۶. حد ایده‌آل در پویایی آن است که هر یک از احاد پاسداران از لحاظ ایمان، قدرت و توانی پیدا کنند که بتواند در مقابل همه دنیا بایستد و خاطره سرداران صدر اسلام را زنده کند.

۷. مهم‌ترین نقش آفرینان پویاسازی ارزشها در سپاه عبارتند از: نمایندگی ولی فقیه، فرماندهی، مدیران و مسئولان و فرماندهان، روحانیون و مربیان و اساتید.

۸. ایجاد فضای سالم، تبیین درست و منطقی ارزشها از طریق آموزش، تدوین کتب و مقالات و استفاده از ابزار هنر، اشاعه ارزشها با استفاده از اصل تدریج، پرکردن خلاء معنوی با روش موعظه و نصیحت، انتقال فرهنگ و ارزشهای سپاه، نظارت و دیدبانی، امر به معروف و نهی از منکر و روش الگویی از راههای پویاسازی ارزشها در سپاه محسوب می‌شوند.

پی‌نوشتها:

۱. نهج الفصاحه، ابوالقاسم پاینده، ص ۱۹۱.
۲. دژهای استوار، ص ۴۳.
۳. سخنان مقام معظم رهبری در جمع فرماندهان نیروهای دریایی، ۱۳۷۷/۲/۵.
۴. دژهای استوار، ص ۴۰-۴۱.
۵. سخنان مقام معظم رهبری در تاریخ ۷۴/۷/۲۶.
۶. دژهای استوار، ص ۲۸۲.
۷. سخنان مقام معظم در تاریخ ۷۳/۱۰/۵.
۸. دژهای استوار، ص ۲۸۰.
۹. همان، ص ۳۱۰.
۱۰. سخنان مقام معظم رهبری در تاریخ ۷۲/۸/۲۵.
۱۱. دژهای استوار، ص ۲۷۹.
۱۲. سخنان مقام معظم رهبری در تاریخ ۶۸/۸/۲۹.
۱۳. همان، تاریخ، ۶۸/۱۱/۷.
۱۴. همان.
۱۵. همان، تاریخ ۷۶/۶/۱۹.
۱۶. همان، تاریخ ۷۰/۲/۲۱.
۱۷. همان، تاریخ ۷۰/۷/۲۴.
۱۸. همان، تاریخ ۶۹/۱۱/۲۹.
۱۹. همان، تاریخ ۶۸/۴/۱۹.
۲۰. همان، تاریخ ۷۸/۲/۲۹.
۲۱. صحیفه نور، ج ۷، ص ۷۳.
۲۲. حدیث ولایت، ج ۲، ص ۲۴۱-۲۴۲.
۲۳. همان، ص ۲۴۶.
۲۴. بحارالانوار، ج ۱۶، ص ۲۳۱.
۲۵. روزنامه جمهوری اسلامی، تاریخ ۷۶/۶/۲۷.
۲۶. دژهای استوار، ص ۱۱۲.
۲۷. همان، ص ۱۱۳.

۲۸. ر. ک. هر مکتبی، جواد محدثی، ص ۱۰۸-۱۰۹، نشر مدیریت فرهنگی - هنری معاونت پرورشی، چاپ اول، ۱۳۶۸.

۲۹. دژهای استوار، ص ۱۰۶.

۳۰. سخنان مقام معظم رهبری در تاریخ ۷۰/۱۰/۲.

۳۱. همان، ۶۹/۱۱/۲۹.

۳۲. همان، ۷۸/۶/۲۴.

۳۳. همان، ۷۰/۲/۲۱.

۳۴. دژهای استوار، ص ۱۰۹.

۳۵. سخنان مقام معظم رهبری در تاریخ ۷۶/۳/۲۱.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پایان

سال هشتم - شماره ۲۷